

Чумак Лариса Олександрівна,

кандидатка технічних наук, доцентка кафедри фундаментальних і природничих дисциплін Державного вищого навчального закладу «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»
м. Дніпро, Україна

Рабіч Олена Вікторівна,

кандидатка технічних наук, доцентка кафедри безпеки життєдіяльності Державного вищого навчального закладу «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»
м. Дніпро, Україна

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНИХ ТА ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Головним пріоритетом сучасної освіти є формування спеціаліста, конкурентоспроможного як на національному, так і на міжнародному рівні. Найбільш професійно придатною стає особистість, здатна з одного боку до швидкого навчання та неперервного оновлення знань, а з іншого – спроможна практично застосовувати набуті уміння та навички і готова до зміни сфери застосування своїх здібностей. Підготовка фахівців такого рівня потребує створення нових умов та методик освіти, спрямованих на розвиток загальних та професійних компетенцій майбутнього спеціаліста.

Як відомо, розбудовувати освітній процес можна за трьома моделями залежно від того на чому акцентувати зусилля (Рис.1): зміст, процес або результат навчання.

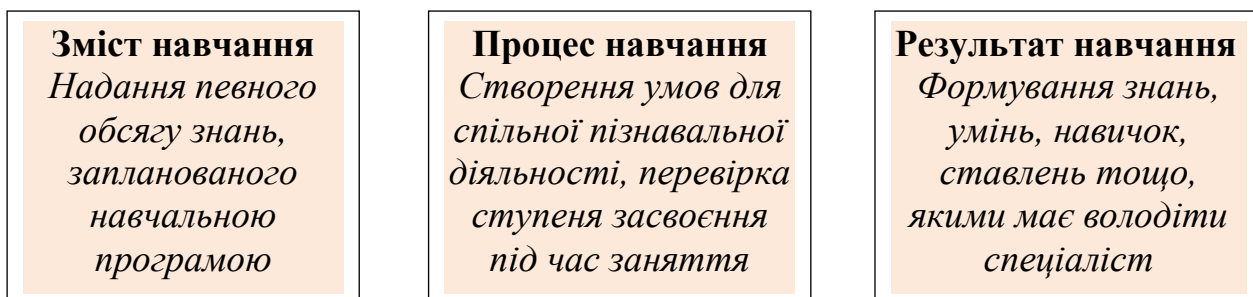

Рис. 1. Моделі побудови освітнього процесу

Найперспективнішим для освітнього процесу в сучасних реаліях вважається [1, с. 6] компетентнісний підхід, який передбачає злиття освітнього процесу з його осмисленням, коли відбувається формування ставлення учня (студента) до предмету своєї діяльності. Основною метою такого підходу є не надання окремих розрізнених знань, а розвиток компетенцій (*skills*) – здібностей та навичок діяльності в різноманітних соціально-виробничих умовах.

Формування загальних та професійних компетенцій студентів є частиною освітніх результатів, які визначаються стандартами професійної освіти. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» підготовка фахівців з вищою освітою здійснюється за відповідними освітньо-професійними програмами (ОПП), що містять очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти. Компетенції можуть бути інтегральні, загальні та спеціальні.

Наприклад, за спеціальністю 192 «Будівництво та цивільна інженерія» Стандартом [2] визначено 10 загальних і 13 спеціальних (фахових, предметних) компетентностей. Наведемо деякі з них: *ЗК01*. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. *ЗК04*. Здатність спілкуватися іноземною мовою. *ЗК07*. Навички міжособистісної взаємодії. *СК01*. Здатність використовувати концептуальні наукові та практичні знання з математики, хімії та фізики для розв'язання складних практичних проблем в галузі будівництва та цивільної інженерії.

Ефективність упровадження компетентного підходу залежить від вибору освітніх технологій, методів та форм організації навчального процесу. Розвиток ІТ сфери, поширення Інтернету призвело до переходу від навчання, орієнтованого на викладача, до навчання, орієнтованого на студента. У межах цієї концепції були сформовані методи *студоцентрованого викладання та навчання*, спрямовані на активізацію студента в процесі власного навчання, створення індивідуальної освітньої траєкторії. До них уналежнено:

– *підсумкові аркуші (one minute papers)*. За 5–10 хв. до завершення заняття студенти на аркушах зазначають, що цікавого та важливого вони сьогодні вивчили, або що було незрозумілим, або про що вони хочуть дізнатися більше;

– *резюме відповіді іншого студента (student summary of another's answer)*. Студент підсумовує сказане іншим, додає своє ставлення до відповіді та до предмета;

– *побудова проблеми (stage setting)*. Перед вивченням нової теми або початком заняття студентам дають 5 хв. записати все, що вони знають з теми. За результатами обговорення викладач скеровує подальший виклад матеріалу;

– *візія майбутнього (visioning and futuring)*. Студент має спрогнозувати, у якому напрямі обговорювана тема буде розвиватися або змінюватися через 10–20 років;

– *подумай – розкажи другу – поділись з усіма (Think, Pair, Share)*. Студенти думають над відповіддю на поставлене запитання, обговорюють його з другом, потім один презентує обговорену відповідь;

– *зображення ідей (concept maps)*. Студенти створюють візуальне зображення, яке визначає та показує зв'язки різних ідей, які стосуються конкретної теми.

Основними організаційними формами студоцентрованого навчання залишаються лекції, практичні та лабораторні заняття, а також самостійна робота студента, на яку робиться особливий акцент. Самостійність має проявлятися не лише як ефективний пошук інформації в Інтернеті, а і як уміння

працювати з навчальним текстом, візуальними навчальними матеріалами у вигляді схем, таблиць, фільмів, підготовка презентацій, проєктів, звітів. Навчальний процес має розвивати особисту відповідальність студента за прийняття рішень.

Ефективність самостійної роботи студента та й взагалі навчання значною мірою визначається його мотивацією. Мотиваційне забезпечення освітнього процесу вимагає від викладача створення певної системи стимулювання з метою посилення всіх складників мотивації: потреб, інтересів, емоцій. До відповідних заходів можна уналежнити оптимальний добір навчальних матеріалів, заохочення до розвитку творчої ініціативи, створення атмосфери співпраці та співтворчості, формування відповідних професійних цінностей щодо відповідальності за результати діяльності. Цікавими методами побудови роботи в групі в цьому контексті є:

– *метод головоломки*. Спочатку кожний студент працює індивідуально над частиною завдання, потім разом з іншими, щоб поєднати різні частини в одне ціле і завершити завдання;

– *метод проведення семінарів, конференцій*. Невелика група студентів обирає наукову тематику, розподіляє ролі (модератор, організатор, учасники), готує доповіді. Наприкінці ставляться запитання та відбувається обговорення;

– *метод роботи в малих групах* (від 2 до 7 осіб). Завдання для груп можуть бути однаковими. Потім порівнюються результати різних груп: аналізують, оцінюють, визначають найкращий варіант;

– *метод академічного протиріччя*. Розвиває здібності критично ставитися до протилежних думок. Проводиться у вісім етапів: визначення протиріччя, створення команди, виконання плану, обмін інформацією між групами, протиріччя, презентація протиріччя, зміна ролей груп, обговорення;

– *метод ділової (рольової) гри*. Створення ситуації, максимально наближеної до реальної, у якій студент повинен показати свої професійні здібності.

Компетентнісний підхід передбачає застосування принципово нової методології перевірки результатів навчання. Пріоритет упродовж навчання має надаватися завданням різного рівня: змістовно-особистісного (евристичні), змістовно-діяльнісного (творчі), предметно-змістовного. Завдання повинні бути спрямовані на формування певних компетенцій, які в сучасних умовах і вважають основним результатом навчання.

Література

1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: «К.І.С.», 2004. 112с.
2. Освітньо-професійна програма «Промислове та цивільне будівництво» СВО ПДАБА – 192 б – ПЦБ – 2021.